

Sova, O. Yu. "Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti depozitnoi polityky komertsiinykh bankiv" [Ways to Improve the Effectiveness of Commercial Banks' Deposit Policies]. *Stratehichni perspektyvy rozvytku ekonomichnykh subiektiv v nestabilnomu ekonomichnomu sere-dovyshchi*. Kremenchuk: KrNU, 2017. 170-173.

Sova, O. Yu. "Spetsyfika depozytynykh posluh u suchasnykh umovakh bankivskoho rynku Ukrainy" [Features of Deposit Products in Modern Conditions of the Banking Market of Ukraine]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, vol. 3, no. 26 (2018): 72-80.

Vysochanska, N. V., and Hrynychshyn, Ya. M. "Antykrizove upravlinnia v zabezpechenni finansovoi stii-kosti bankivskoho sektoru Ukrainy" [Crisis Management in Providing Financial Stability of the Banking Sector of Ukraine]. *Molodyvcheny*. 2018. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/9/55.pdf>

Zakrepa, A. V. "Kliuchovi problemy formuvannia ta efektyvnoho vykorystannia ekonomichnoho kapitalu banku" [Key Problems of Formation and Effective Use of Bank Economic Capital]. *Ekonomichnyi visnyk univer-sytetu*, vol. 1, no. 27 (2015): 168-173.

УДК 336.71

JEL: G18; G21; G28; E32; E58

ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

©2020 ЧІБІСОВА В. Ю.

УДК 336.71

JEL: G18; G21; G28; E32; E58

Чібісова В. Ю. Проблема забезпечення ефективного регулювання ліквідності банків у сучасних умовах

Охарактеризовано важливість ліквідності в сучасних умовах функціонування та розвитку фінансових ринків, зростання світової банківської конкуренції та необхідності підтримання стабільності всього банківського сектора країни. Виокремлено чинники, які сприяли розвитку світового процесу регулювання ліквідності банківської діяльності та забезпечили формування сучасних підходів до розуміння його сутності. Розглянуто основні погляди науковців щодо характеристики поняття «регулювання ліквідності», а також надано визначення даного поняття з позиції двох рівнів здійснення банківської діяльності: мікрорівня (ліквідність окремої банківської установи) та макрорівня (ліквідність банківської системи). Виділено три основні цілі регулювання ліквідності банків, які полягають у: 1) зменшенні впливу невизначеності на профіль ризику банку; 2) створенні буферу ліквідності; 3) пом'якшенні системних характеристик кризи ліквідності. Доведено, що в сучасних умовах функціонування при побудові ефективного процесу регулювання ліквідності банків необхідно враховувати протікання фінансових циклів, на основі чого визначаються виважені інструменти регулювання. Наголошено на важливості переходу від проциклічного до контрциклічного регулювання з метою підготовки системи до можливих майбутніх коливань ліквідності.

Ключові слова: ліквідність, регулювання ліквідності, інструменти регулювання ліквідності, грошово-кредитна політика, фінансовий цикл.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-350-357>

Рис.: 1. **Бібл.:** 20.

Чібісова Вікторія Юрївна – аспірантка кафедри економіки та менеджменту, Університет банківської справи Національного банку України (вул. Андріївська, 1, Київ, 04070, Україна)

E-mail: mehenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5992-043X>

УДК 336.71

JEL: G18; G21; G28; E32; E58

Чибисова В. Ю. Проблема обеспечения эффективного регулирования ликвидности банков в современных условиях

Охарактеризована важность ликвидности в современных условиях функционирования и развития финансовых рынков, роста мировой банковской конкуренции и необходимости поддержания стабильности всего банковского сектора страны. Выделены факторы, которые способствовали развитию мирового процесса регулирования ликвидности банковской деятельности и обеспечили формирование современных подходов к пониманию его сущности. Рассмотрены основные взгляды ученых на характеристику понятия «регулирования ликвидности», а также дано определение данного понятия с позиции двух уровней осуществления банковской деятельности: микроуровня (ликвидность отдельного банковского учреждения) и макроуровня (ликвидность банковской системы). Выделены три основные цели регулирования ликвидности банков, которые заключаются в: 1) уменьшении влияния неопределенности на профиль риска банка; 2) создании буфера ликвидности; 3) смягчении системных характеристик кризиса ликвидности. Доказано, что в современных условиях функционирования при построении эффективного процесса регулирования ликвидности банков необходимо учитывать протекание финансовых циклов, на основе чего определяются взвешенные инструменты регулирования. Подчеркнута важность перехода от проциклического к контрциклическому регулированию с целью подготовки системы к возможным будущим колебаниям ликвидности.

Ключевые слова: ликвидность, регулирования ликвидности, инструменты регулирования ликвидности, денежно-кредитная политика, финансовый цикл.

Рис.: 1. **Библ.:** 20.

Чибисова Виктория Юрьевна – аспирантка кафедры экономики и менеджмента, Университет банковского дела Национального банка Украины (ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина)

E-mail: mehenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5992-043X>

Chibisova V. Yu. The Problem of Ensuring an Efficient Regulation of the Banks' Liquidity in Current Conditions

The importance of liquidity in the current conditions of functioning and development of financial markets, the growth of global banking competition and the need to maintain stability of the entire banking sector of the country are characterized. The factors that contributed to the development of the global process of liquidity regulation of banking activities and ensured the formation of modern approaches to understanding its essence are allocated. The main views of scholars on the characterization of the concept of «liquidity regulation» are considered, as well as the definition of this concept from the position of two levels of banking activity: micro-level (liquidity of a separate banking institution) and macro-level (liquidity of the banking system) is suggested. Three main objectives of the banks' liquidity regulation are allocated: 1) reducing the impact of uncertainty on the bank's risk profile; 2) creating a liquidity buffer; 3) mitigation of systemic characteristics of the liquidity crisis. It is proved that in today's operating environment, when building an effective process of regulating the liquidity of banks, it is necessary to take into account the course of financial cycles, on the basis of which the weighted regulatory instruments are determined. The importance of moving from the pro-cyclical to the countercyclical regulation in order to prepare the system for possible future liquidity fluctuations is emphasized.

Keywords: liquidity, liquidity regulation, instruments for liquidity regulation, monetary and credit policy, financial cycle.

Fig.: 1. **Bibl.:** 20.

Chibisova Viktoriia Yu. – Postgraduate Student, Department of Economics and Management, University of Banking of the National Bank of Ukraine (1 Andriivska Str., Kyiv, 04070, Ukraine)

E-mail: mechenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5992-043X>

У сучасних умовах ліквідність банку як основна якісна характеристика його діяльності забезпечує фінансову надійність і стабільність установи та в кінцевому випадку визначає стабільність усього банківського сектора країни, що в умовах загострення кризових явищ виступає одним із найважливіших стратегічних завдань. З метою забезпечення належного рівня ліквідності важливого значення набуває процес її ефективної оцінки, управління та регулювання для оперативного впливання ліквідності – у випадку її нестачі, або вивільнення зайвої ліквідності – у випадку її надлишку. Проте в сучасних динамічних умовах функціонування процес оцінки та управління ліквідністю банків не є достатньо ефективним, що проявляється в таких аспектах, як: виведення з ринку більше 100 банківських установ протягом останніх років, зростання частки непрацюючих кредитів у портфелях вітчизняних банків, суттєве коливання рівня довіри населення до банківських структур, значні обсяги кредитів рефінансування для підтримання загальної банківської стабільності. Саме тому питання щодо забезпечення ефективного регулювання ліквідності банків набуває особливої актуальності в сучасних динамічних умовах функціонування та розвитку фінансових ринків.

Питанням банківської ліквідності приділено значну увагу у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Так, проблема ліквідності банків досліджувалася у працях Г. Т. Карчевої [1], А. М. Рябініної [2], С. П. Вожжова, Є. С. Злагодух [3], О. А. Криклій, Д. О. Рябиченка [4], Ю. С. Серпеніної [5], О. Ю. Фуксмана [6], Т.І. Костюченко [7] та інших. Окремі аспекти питання регулювання ліквідності банків розкривалися у працях В. С. Стельмаха, В. І. Міщенко [8], А. В. Фалюти [9], Н. В. Тарасевича [10], П. Г. Ісаєвої [11], Л. А. Толстолесової, М. А. Маркової [12], Н. У. Атабаєва [13], Д. Дж. Еліота [14] та ін.

Однак сьогодні недостатньо уваги приділено питанню забезпечення ефективного регулювання лік-

відності банків у сучасних умовах, зважаючи на мінімальність та динамічність розвитку банківських ринків, тісну кооперацію фінансових установ і постійну модернізацію підходів до банківського регулювання.

Метою статті є визначення сутності регулювання ліквідності банків та формування підходів для забезпечення ефективного регулювання ліквідності в сучасних динамічних умовах функціонування та розвитку фінансових ринків.

У сучасному розумінні ліквідність – це динамічний стан, якісна характеристика суб'єкта фінансового ринку, яка характеризує його здатність своєчасно та в повному обсязі відповідати за всіма поточними (передбачуваними) та непередбачуваними зобов'язаннями (у момент їх виникнення та у валюті їх виникнення, а також у майбутньому, без значних втрат для прибутку банку) та можливість збільшувати приріст активів шляхом надання кредитів, емісії платіжних засобів, у межах обраної стратегії розвитку банку. Для постійного підтримання ліквідності на належному рівні необхідно здійснювати її регулювання методами та інструментами впливу як на мікро-, так і на макrorівні для забезпечення безперервного функціонування банківських установ, підтримання їх платоспроможності та стійкості в умовах динамічного розвитку.

Проблема регулювання ліквідності банків виникла одночасно із появою самих банківських установ. Ще в ті часи банк був інститутом, який міг позичити певну суму кредитних коштів особам, які їх потребували, а також взяти кошти осіб на відповідне зберігання, гарантуючи їх збереженість, плату у вигляді відсотка та поверненість у певний обумовлений момент часу. Банк не міг допустити нестачу коштів у випадку, якщо особа, яка вклала свої заощадження у нього, забажала їх повернути назад. Такі розриви коштів у часі могли серйозно зашкодити репутації закладу, а це могло призвести до краху всієї діяльності.

Тому необхідно було завжди контролювати грошові надходження та витрачання коштів.

Розглядаючи процес регулювання ліквідності, варто також зазначити, що даний процес є складовою системи загального регулювання банківської діяльності, яка здійснюється на рівні як кожного окремого банку, так і центрального регулятора.

Розвитку світового процесу регулювання ліквідності банківської діяльності передували такі основні чинники:

- ✦ виникнення інституту центрального банку в країнах світу (головного державного регулятора в системі регулювання);
- ✦ формування дворівневої банківської системи, у якій банк першого рівня (центральный банк) регулює діяльність банків другого рівня (фінансових установ, що здійснюють один або декілька специфічних видів діяльності, або надають весь спектр банківських послуг);
- ✦ посилення глобалізаційних процесів та розвиток конкуренції у світовому масштабі;
- ✦ формування нових специфічних фінансових інструментів, банківських продуктів та послуг;
- ✦ розгортання глобальних фінансових криз, які підірвали засади довіри населення до функціонування банківських установ та призвели до тотальних збитків і банкрутств у багатьох країнах світу тощо.

Незважаючи на те, що тема регулювання ліквідності є досить поширеною у вітчизняній та зарубіжній літературі, мало які дослідники акцентують свою увагу на самій дефініції даного поняття. Натомість, обширно висвітлені методи, підходи до регулювання ліквідності, методологічний інструментарій, основні проблеми та перспективи покращення процесу регулювання банківської сфери з позиції ліквідності в Україні.

Зарубіжний дослідник П. Г. Ісаєва під регулюванням ліквідності банківської системи розуміє вилучення надлишкових або надання додаткових грошових коштів банкам за допомогою різноманітних інструментів грошово-кредитної політики [11, с. 20].

Інші дослідники (Л. А. Толстолесова та М. А. Маркова) акцентують увагу на тому, що регулювання банківської ліквідності здійснюється з метою забезпечення стабільності банківської системи за рахунок надійного використання кожним окремим банком зобов'язань перед клієнтами та кредиторами, а також – виконання функції генератора грошових коштів у країні для забезпечення економічного зростання [12, с. 21].

Питання регулювання ліквідності банківської системи також досліджувалося в працях дослідників з Киргизької Республіки, наприклад, Н. У. Атабаєва. Він зазначає, що метою регулювання ліквідності банківської системи є забезпечення своєчасного виконання банками своїх зобов'язань, у тому числі за

рахунок перерозподілу коштів між банками через фінансовий ринок [13]. При цьому автор дотримується позиції, аналогічної дослідниці П. Г. Ісаєвої: під регулюванням ліквідності мається на увазі як надання коштів у випадку нестачі ліквідності, так і вилучення її надлишку.

Оскільки дослідження сутності банківської ліквідності зазвичай розглядають на двох рівнях: мікрорівень (ліквідність окремої банківської установи) та макрорівень (ліквідність банківської системи), поняття регулювання ліквідності коректно розглядати саме з позиції даних двох рівнів.

Науковці та дослідники банківської діяльності переважно розглядають поняття «регулювання ліквідності» тільки з позиції центрального контролюючого органу, хоча даний процес характерний і для кожної банківської установи окремо.

Узагальнивши наукові підходи, регулювання ліквідності банківської системи можна охарактеризувати як процес використання інструментів грошово-кредитної політики для вилучення надлишкової ліквідності із банківської системи або надання грошових коштів у випадку її нестачі (тобто фактично відбувається перерозподіл грошових коштів між учасниками банківської діяльності) з метою забезпечення стабільної діяльності банківської системи країни, попередження виникнення криз і банківської паніки.

Питання регулювання ліквідності банку визначити трохи складніше. Зазвичай автори для кожної окремої банківської установи використовують термін «управління ліквідністю» [7; 9]. Проте зазвичай, але не виключно, це пов'язано з тим, що в даних роботах характеризується весь спектр дій з питань ліквідності: від створення контролюючих органів, комітетів щодо нагляду за ліквідністю в банку та затвердження внутрішніх нормативних документів з даного питання до вжиття заходів у випадку значної розбалансованості активно-пасивних операцій і налаштування системи оперативного контролю.

Регулювання ліквідності банку – це процес оцінки поточного та/або перспективного стану ліквідності установи та використання як законодавчо визначених, так і внутрішньорозроблених методик та інструментів впливу на ліквідність банку з метою забезпечення необхідного її рівня при одночасному задоволенні потреб клієнтів, зростанні прибутку та розширенні масштабів діяльності банку. Повертаючись до питання розгляду ліквідності з позиції двох рівнів, макрорівень ми можемо вважати централізованим регулюванням, а мікрорівень – децентралізованим регулюванням.

Кожен банк створює для себе власну нормативну базу щодо процесу управління, регулювання та контролю за ліквідністю (децентралізоване регулювання). Проте банківська система як складний міні-

вий механізм також потребує контролю з боку центрального банку (централізоване регулювання).

Централізоване регулювання ліквідності спрямовано насамперед на здійснення контролюючої функції за станом ліквідності комерційних банків, проте часом це призводить до послаблення уваги до цієї проблеми з боку керівництва банків. Іноді ліквідність сприймається не як власна проблема банку, а як така, що може бути вирішена втручанням центрального банку та наданням різного роду кредитних ресурсів. Як показує зарубіжний і вітчизняний досвід, така позиція є глибоко помилковою і призводить здебільшого до трагічних наслідків, коли банк перестає існувати. Після втрати ліквідності відновити репутацію банку та довіру до нього з боку клієнтів майже неможливо [7, с. 90].

Як зазначає Дуглас Дж. Еліот (*Douglas J. Elliott*), однією з основних причин існування центральних банків є саме виконання ними функції кредитора останньої інстанції, забезпечуючи ліквідність у крайньому випадку, коли ринки самі не в змозі спрацювати належним чином. Але це не знімає відповідальності з банківських установ у випадку виникнення проблем з ліквідністю, пов'язаних із неефективним процесом регулювання та нагляду, нехтуванням вимогами щодо стану та забезпечення ліквідності установ, при якому банки повинні нести відповідальність та зазнавати збитків від наслідків провального управління, у тому числі втрати коштів у процесі термінових «вогневих» продажів (*fire sales*) своїх активів [14].

Об'єктом централізованого регулювання ліквідності є: 1) вільна ліквідність банківської системи, яка може містити як оптимальну, так і надлишкову складові, а в окремих банках в умовах кризи ліквідності може бути взагалі відсутньою [15, с. 217]; 2) розрив, що виникає через невідповідність сукупного попиту на ліквідність і сукупної автономної пропозиції, який свідчить про наявність структурного дефіциту або профіциту ліквідності в банківській системі. Об'єктом децентралізованого регулювання виступає рівень ліквідності окремого банку, що визначається розбалансованістю активно-пасивних операцій за строками, сумами, валютами тощо.

Як зазначає французький економіст, член правління Європейського центрального банку Бенуа Кюре (*Benoît Cœuré*) [16], є три основні цілі регулювання ліквідності:

- ✦ зменшення впливу невизначеності на профіль ризику банку;
- ✦ створення буфера ліквідності;
- ✦ пом'якшення системних характеристик кризи ліквідності.

Розглянемо дані три цілі більш детально. Як для кожної банківської установи, так і для банківської системи країни зменшення ризиків виступає однією із головних функцій управління, регулювання та на-

гляду. Адекватні процедури регулювання ліквідності дозволяють контролювати неочікувані відтоки або притоки грошових коштів та дозволяють банку втримати великі суми вилучення коштів, не загрожуючи при цьому стабільності діяльності. Тобто нівелюється фактор невизначеності, що дозволяє зменшити ризиковість здійснення операцій.

Буфер ліквідності являє собою специфічний запас високоліквідних грошових коштів, який виступає своєрідним бар'єром для захисту установи/банківської системи у випадку неочікуваних відтоків коштів. Фактично чим більший буфер ліквідності накопичив банк, тим менша вірогідність невиконання зобов'язань перед своїми вкладниками та кредиторами, у т. ч. у момент кризового стану. Проте, слід пам'ятати, що дані кошти не приносять банку доходу (дилема «ліквідність – прибутковість»), тому накопичувати їх у великих обсягах є просто недоцільним. Через це кожен банк самостійно для себе визначає, який саме буфер ліквідності буде для нього одночасно і оптимальним, і захисним.

Регулювання ліквідності здійснюється також з метою попередити виникнення системної кризи ліквідності, коли проблеми ліквідності в одному банку (через «ефект доміно») неминуче призводять до проблем у інших установах, що через ризик зараження (*contagion risk*) [17, с. 99] можуть дістатися і закордонних фінансово-банківських інститутів, особливо якщо спочатку дефіцит ліквідності виник у великого системного банку. Тому так важливо здійснювати постійний контроль за станом ліквідності, особливо увагу приділяючи системно важливим банкам, і у окремих випадках навіть виправданим є встановлення для них більш жорстких вимог до процесу регулювання ліквідності шляхом запровадження вищих значень економічних нормативів, норми обов'язкового резервування та інших вимог.

Отже, регулювання ліквідності банків – необхідна умова їх ефективної діяльності та, як наслідок, стабільної банківської системи країни. Регулювання ліквідності здійснюється з такими цілями:

- ✦ здійснення ефективної грошово-кредитної політики держави;
- ✦ контроль за діяльністю банків з метою забезпечення стабільності функціонування банківської системи;
- ✦ виконання економічних нормативів ліквідності відповідно до нормативних документів центрального банку;
- ✦ здійснення ефективної банківської діяльності кожної окремої установи з одночасним одержанням прибутку;
- ✦ підтримка достатнього рівня ліквідності в банківській системі для безпечного функціонування банківських інститутів;

- ✦ забезпечення довіри вкладників до банківської системи країни в цілому для уникнення ситуацій банківської паніки;
- ✦ попередження системного ризику ліквідності, який неминуче призводить до краху та банкрутств.

Регулювання ліквідності здійснюється за допомогою специфічних важелів, процедур, а коректніше сказати – інструментів. Інструмент регулювання ліквідності банків можна визначити як специфічний важіль, за допомогою якого контролюючі органи (менеджмент окремого банку, центральний банк або міжнародні регулятори) чинять вплив на ліквідність з метою приведення її до бажаного рівня та підтримання загальної банківської стабільності.

Основна мета інструментів регулювання – забезпечити оптимальний рівень ліквідності, який необхідний для задоволення потреб клієнтів банку та банківської системи, тобто забезпечити ефективність управління активами та зобов'язаннями. У зв'язку з цим ефективні інструменти регулювання ліквідності банків – це інструменти, які забезпечують оптимальний рівень ліквідності банківської установи, низький рівень ризику ліквідності при одночасному задоволенні потреб клієнтів, розширення діяльності та забезпечення позитивного фінансового результату установи.

У сучасних умовах для забезпечення ефективного регулювання ліквідності банків варто врахувати циклічність як одну із основних закономірних особливостей розвитку зовнішнього середовища, що зводиться до двох основних аспектів:

- ✦ *по-перше*, для визначення ефективних інструментів регулювання ліквідності банків необхідно враховувати фінансовий цикл, у якому перебуває система;
- ✦ *по-друге*, необхідно забезпечувати перехід від проциклічного до контрциклічного регулювання ліквідності з метою підготовки фінансової системи до можливих майбутніх потрясінь.

Циклічність вважається закономірним явищем фінансово-економічного життя суспільства в умовах ринку, виробництва та зайнятості робочої сили. Циклічність обумовлює плавний перехід від однієї фази циклу до іншої на основі ринкових умов та інструментів.

На сьогодні виділяють різні категорії циклів, проте найвагоміше місце в системі регулювання ліквідності банків посідають фінансові цикли, що являють собою показники фінансового дисбалансу, які можуть бути використані для керування макропруденційною політикою [18, с. 5], що повинна забезпечувати протидію системному ризику на всіх фазах його життєвого циклу задля попередження виникнення фінансових криз і макроекономічних шоків станів.

В умовах перебігу фінансових циклів виникає необхідність у формуванні оптимальної політики

щодо процесу регулювання банківської діяльності. Досить часто в економічній літературі зустрічається поняття необхідності забезпечення «проциклічного регулювання», що дає змогу підлаштувати процес управління під наявні на сьогодні економічні умови та потреби. Проте в сучасних умовах волатильності фінансових ринків пріоритети побудови ефективної макропруденційної політики повинні переміститися від проциклічного регулювання до контрциклічних важелів та інструментів, тобто таких, які б дозволили своєчасно зменшувати амплітуду коливань кредитного циклу та протистояти системним кризовим явищам [19; 20]. Іншими словами, контрциклічне регулювання повинно забезпечити підготовку фінансової системи до майбутніх потрясінь для їх максимально ефективного подолання.

У процесі регулювання ліквідності банків залежно від фаз фінансового циклу основне правило передбачає накопичення ліквідності та додаткових резервів на етапі піднесення (буму), а у процесі спаду – оптимальне їх використання для максимального нівелювання кризових явищ і попередження виникнення глобальних системних криз.

З цією метою, ще на фазі піднесення, регуляторні органи повинні забезпечити запровадження більш обмежувальної та жорсткої політики регулювання фінансового сектора. При цьому, на етапі спаду вирішальну роль відіграють центральні банки як кредитори останньої інстанції (*lenders of last resort*) для надання кредитів рефінансування та підтримання ліквідності.

Визначимо основні інструменти регулювання ліквідності банків залежно від фази фінансового циклу, які повинні застосовуватися як самими банками для управління своєю ліквідністю, так і Національним банком України з метою забезпечення низького рівня ризику ліквідності та підтримання загальної банківської стабільності (рис. 1).

Так, протягом фази піднесення для накопичення ліквідності доцільно застосувати такі важелі, як:

- ✦ збільшення ставки обов'язкового резервування;
- ✦ підвищення вимог до якості кредитів;
- ✦ скорочення активних операцій банків;
- ✦ заборона дострокового вилучення вкладів.

У період фази спаду дії регулятора повинні забезпечити оптимальне використання накопиченої протягом фази піднесення ліквідності, що має включати такі складові (рис. 1):

- ✦ зростання кредитів рефінансування банків;
- ✦ зменшення ставки обов'язкового резервування;
- ✦ жорсткий моніторинг якості кредитного портфеля банків.

Запровадження таких інструментів регулювання, що базується на фазах протікання фінансових циклів, дозволить більш ефективно та виважено здійснювати процес управління ліквідністю банків-

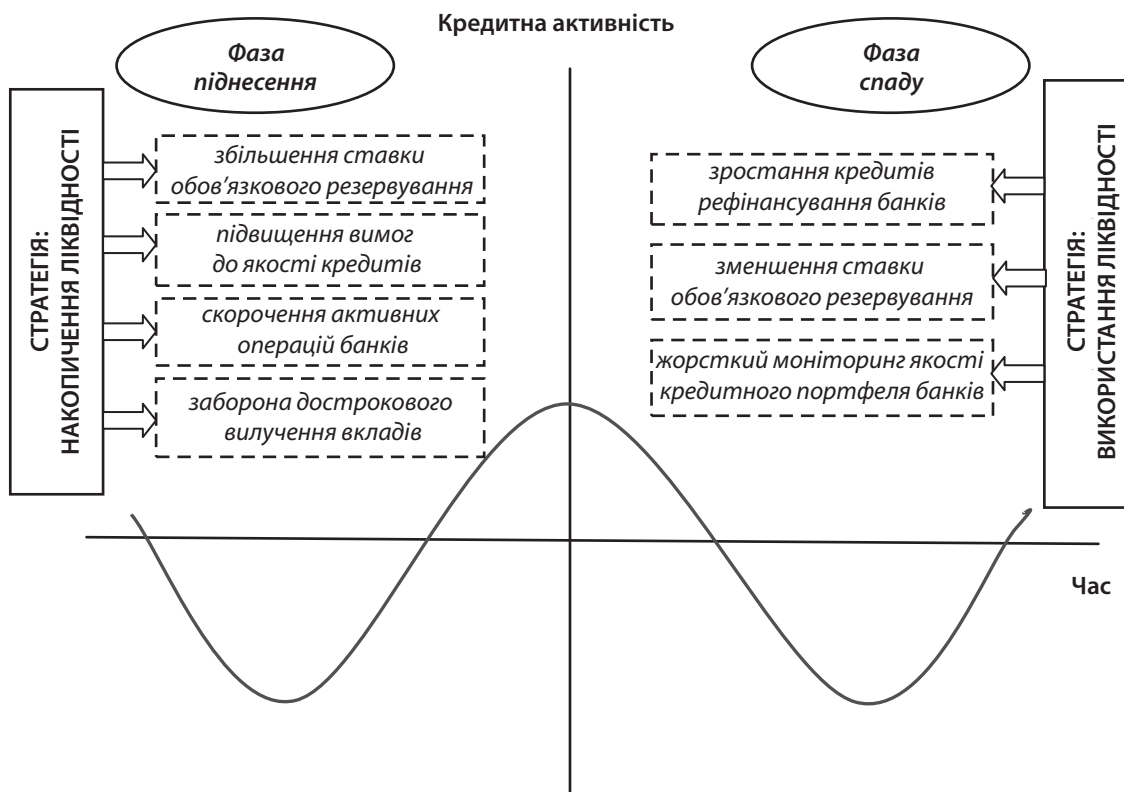

Рис. 1. Стратегії та заходи з регулювання ліквідності банків залежно від фази фінансового циклу

Джерело: авторська розробка.

ських установ для забезпечення якісного та дієвого механізму регулювання всього фінансового ринку в сучасних умовах функціонування установ.

ВИСНОВКИ

В умовах мінливості фінансових ринків та тісної глобалізації економічних процесів ліквідність виступає основною якісною характеристикою діяльності банківських установ. При цьому, постає необхідність у забезпеченні ефективного регулювання ліквідності банків для постійного підтримання балансу вхідних і вихідних потоків, підтримання стійкості та прибутковості банків. Регулювання ліквідності доцільно розглядати з позиції двох рівнів здійснення банківської діяльності: на макрорівні (централізоване регулювання) та мікрорівні (децентралізоване регулювання ліквідності).

Регулювання ліквідності банку передбачає процес оцінки ліквідності установи та використання методик і процедур для забезпечення ліквідності до рівня, необхідного для задоволення потреб клієнтів, а регулювання ліквідності банківської системи – використання інструментів грошово-кредитної політики для управління ліквідними ресурсами на ринку для попередження виникнення банківських криз. З цією метою застосовуються інструменти регулювання ліквідності, які являють собою специфічні важелі, за допомогою яких чиниться вплив на ліквідність. У сучасних умовах розвитку для забезпечення

ефективного регулювання ліквідності банків необхідно враховувати протікання фаз фінансових циклів, з метою використання таких інструментів впливу, які б дозволили переbazуватися від проциклічного до контрциклічного регулювання ліквідності, тобто підготовки фінансової системи до можливих майбутніх потрясінь. Це, своєю чергою, допоможе забезпечити фінансову стабільність банківських систем, якісний розподіл фінансових ресурсів та сприятливий економічний клімат у країні. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Карчева Г. Т., Запорожець С. В., Чібісова В. Ю. Сучасні підходи до управління ризиком ліквідності банків. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 686–691. URL: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/146.pdf>
2. Рябініна Л. Ліквідність банківської системи та роль НБУ в її підтримці. *Банківська справа*. 2010. № 2/3. С. 51–59.
3. Вожжов С. П., Злагодох Е. С. Экономическая сущность банковской ликвидности и ее адекватность системе регулирования. *Вісник СевНТУ. Серія «Економіка і фінанси»*. 2010. Вип. 109. С. 12–19. URL: <http://docplayer.ru/27877445-Ekonomicheskaya-sushchnost-bankovskoy-likvidnosti-i-ee-adekvatnost-sisteme-regulirovaniya.html>
4. Криклій О. А., Рябіченко Д. О. Методичне забезпечення аналізу ліквідності банку в посткризових умовах. *Ефективна економіка*. 2012. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1249>

5. Серпенінова Ю. С. Розвиток державного регулювання ліквідності банків. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2009. № 8. С. 110–113.
6. Фуксман О. Ліквідність у забезпеченні стабільності ринку. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2013. № 4. С. 57–68. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/04/6.pdf>
7. Костюченко Т. І. Ліквідність комерційного банку: управління та регулювання. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. № 2. С. 86–92.
8. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду : науково-аналітичні матеріали. Вип. 11 / В. С. Стельмах, В. І. Міщенко, В. В. Крилова та ін. Київ : Центр наукових досліджень, 2008. 220 с.
9. Фалюта А. Удосконалення системи управління ліквідністю банків в Україні. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. Вип. 19. С. 471–476. URL: http://old.franko.lviv.ua/faculty/ekonom/Form_Rynk_Econ/2009_19/66_Falyuta.pdf
10. Тарасевич Н. В. Окремі аспекти регулювання ліквідності банків. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 3. С. 276–282.
11. Исаева П. Г. Факторы, воздействующие на ликвидность коммерческого банка и их влияние на деятельность банковской системы // Проблемы и перспективы развития экономических наук в XXI веке : материалы XXVII международная научно-практическая конференция для студентов, аспирантов и молодых ученых (г. Москва, 28.06.2014 г.). М. : Аналитический центр «экономика и финансы», 2014. С. 20–23.
12. Толстолесова Л. А., Маркова М. А. Регулирование банковской ликвидности // Экономика и современный менеджмент: теория и практика : матер. XXXVII междунар. науч.-практ. конф. (г. Новосибирск, 05.06.2014 г.). Новосибирск : СибАК, 2014. Вип. 5. С. 20–27.
13. Атабаев Н. У. Регулирование ликвидности банковской системы Кыргызской Республики. URL: http://journals.manas.edu.kg/reforma/oldarchives/2012-1-53/7_1829-4916-1-PB.pdf
14. Elliott D. J. Some Key Principles of Bank Liquidity Regulation. *Economic Studies at Brookings*. August, 2014. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/key_principles_bank_liquidity_regulation_elliott.pdf
15. Михайлів Г. В. Стратегія збалансованого управління ліквідністю банківської системи. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2013. Вип. 5. С. 215–222. URL: <http://personal.pu.if.ua/depart/halyna.mykhailiv/resource/file/Mychailiv%20СТРАТЕГІЯ%20БАЛАНСОВАНОГО%20У-НЯ.pdf>
16. Liquidity regulation and monetary policy implementation: from theory to practice : Speech by Benoît Cœuré, Member of the Executive Board of the ECB, at the Toulouse School of Economics, Toulouse, 3 October 2013. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp131003.en.html>
17. Баріда Н. П. Регулювання ліквідності банків в умовах нестабільності фінансових ринків. *Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечнікова. Серія «Економіка»*. 2014. Т. 19. Вип. 5-6. С. 99–102.
18. Grinderslev O. J., Kramp P. L., Kronborg A. F., Pedersen J. Financial cycles: what are they and what do they look like in denmark? *Danmarks Nationalbank. Working Papers*. June 2017. No. 115. 53 p. URL: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2017/06/DNWP_115.pdf
19. Кретов Д. Ю. Особливості макропруденційного регулювання банків України в умовах економічної циклічності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Вип. 17. Ч. 1. С. 141–146. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_1_2017ua/32.pdf
20. Коваленко В. В., Дадашев Б. А. Концептуальні засади макропруденційного нагляду та регулювання банківської діяльності. *Ефективна економіка*. 2012. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1074>

Науковий керівник – Карчева Г. Т., доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри економіки та менеджменту ДВНЗ «Університет банківської справи» (м. Київ).

REFERENCES

- Atabayev, N. U. "Regulirovaniye likvidnosti bankovskoy sistemy Kyrgyzskoy Respubliki" [Liquidity Regulation of the Banking System of the Kyrgyz Republic]. http://journals.manas.edu.kg/reforma/oldarchives/2012-1-53/7_1829-4916-1-PB.pdf
- Barida, N. P. "Rehuliuivannia likvidnosti bankiv v umovakh nestabilnosti finansovykh rynkiv" [Regulate Liquidity Banks in Terms of Financial Market Instability]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu im. I. I. Mechnikova. Seriiia «Ekononika»*, vol. 19, no. 5-6 (2014): 99-102.
- Elliott, D. J. "Some Key Principles of Bank Liquidity Regulation". *Economic Studies at Brookings*. August, 2014. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/key_principles_bank_liquidity_regulation_elliott.pdf
- Faliuta, A. "Udoskonalennia systemy upravlinnia likvidnistiu bankiv v Ukraini" [The Improvement of the System of Management of Liquidity of Banks in Ukraine]. *Formuvannia rynkovoї ekonomiky v Ukraini*. 2009. http://old.franko.lviv.ua/faculty/ekonom/Form_Rynk_Econ/2009_19/66_Falyuta.pdf
- Fuksman, O. "Likvidnist u zabezpechenni stabilnosti rynku" [Role of Liquidity in Providing Bank Stability]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*. 2013. <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/04/6.pdf>
- Grinderslev, O. J. et al. "Financial cycles: what are they and what do they look like in denmark?" *Danmarks Nationalbank. Working Papers*. June 2017. http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2017/06/DNWP_115.pdf
- Isayeva, P. H. "Faktory, vozdeystviuyushchiye na likvidnost kommercheskogo banka i ikh vliyaniye na deyatelnost bankovskoy sistemy" [Factors Affecting the Liquidity of a Commercial Bank and Their Impact on the Banking System]. *Problemy i perspektivy razvitiya ekonomicheskikh nauk v XXI veke*. Moscow: Analiticheskii tsentr «ekonomika i finansy», 2014. 20-23.

- Karcheva, H. T., Zaporozhets, S. V., and Chibisova, V. Yu. "Suchasni pidkhody do upravlinnia ryzykom likvidnosti bankiv" [Modern Approaches to Liquidity Risk Management of Banks]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2015. <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/146.pdf>
- Kostiuchenko, T. I. "Likvidnist komertsiihnoho banku: upravlinnia ta rehuliuвання" [Commercial Bank Liquidity: Management and Regulation]. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*, no. 2 (2013): 86-92.
- Kovalenko, V. V., and Dadashev, B. A. "Kontseptualni zasady makroprudentsiihnoho nahliadu ta rehuliuвання bankivskoi diialnosti" [Conceptual Principles of Macroprudential of Supervision and Adjusting of Bank Activity]. *Efektivna ekonomika*. 2012. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1074>
- Kretov, D. Yu. "Osoblyvosti makroprudentsiihnoho rehuliuвання bankiv Ukrainy v umovakh ekonomichnoi tsyklichnosti" [The Features of the Macroprudential Regulation of Ukrainian Banks in Conditions of the Economic Cyclicity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*. 2017. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_1_2017ua/32.pdf
- Kryklii, O. A., and Riabichenko, D. O. "Metodychne zabezpechennia analizu likvidnosti banku v postkryzovykh umovakh" [Methodical Background of the Bank Liquidity Analysis under Post-Crisis Conditions]. *Efektivna ekonomika*. 2012. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1249>
- "Liquidity regulation and monetary policy implementation: from theory to practice : Speech by Benoit Coeure, Member of the Executive Board of the ECB, at the Toulouse School of Economics, Toulouse, 3 October 2013". <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp131003.en.html>
- Mykhailiv, H. V. "Stratehiia zbalansovanoho upravlinnia likvidnistiu bankivskoi systemy" [Strategy for Sustainable Management Banking System Liquidity]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*. 2013. <http://personal.pu.if.ua/depart/halyna.mykhailiv/resource/file/Mychailiv%20СТРАТЕГІЯ%20ЗБАЛАНСОВАНОГО%20УПРАВЛІННЯ.pdf>
- Riabinina, L. "Likvidnist bankivskoi systemy ta rol NBU v yii pidtrymtsi" [The Liquidity of the Banking System and the Role of the NBU in Its Support]. *Bankivska sprava*, no. 2/3 (2010): 51-59.
- Serpeninova, Yu. S. "Rozvytok derzhavnogo rehuliuвання likvidnosti bankiv" [Development of State Regulation of Banks' Liquidity]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriiia «Ekonomika i menedzhment»*, no. 8 (2009): 110-113.
- Stelmakh, V. S. et al. *Likvidnist banku: okremi aspekty upravlinnia ta svitovyi dosvid rehuliuвання i nahliadu : naukovo-analitychni materialy* [Bank Liquidity: Some Management Aspects and Worldwide Regulation and Supervision Experience: Scientific Analytical Materials]. Issue 11. Kyiv: Tsentri naukovykh doslidzhen, 2008.
- Tarasevych, N. V. "Okremi aspekty rehuliuвання likvidnosti bankiv" [Some Aspects of Regulation of Liquidity of Banks]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 3 (2014): 276-282.
- Tolstolesova, L. A., and Markova, M. A. "Regulirovaniye bankovskoy likvidnosti" [Bank Liquidity Regulation]. *Ekonomika i sovremenny menedzhment: teoriya i praktika*, issue 5. Novosibirsk: SibAK, 2014. 20-27.
- Vozzhov, S. P., and Zlagodukh, Ye. S. "Ekonomicheskaya sushchnost bankovskoy likvidnosti i yee adekvatnost sisteme regulirovaniya" [The Economic Nature of Bank Liquidity and its Adequacy to the Regulatory System]. *Visnyk SevNTU. Seriiia «Ekonomika i finansy»*. 2010. <http://docplayer.ru/27877445-Ekonomicheskaya-sushchnost-bankovskoy-likvidnosti-i-ee-adekvatnost-sisteme-regulirovaniya.html>